

אמר רב כהנא: טיט שעל גבי בגדו — מכסכסו מבפנים⁽¹⁷³⁾ [משפשו מצדו הפנימי] ואין מכסכסו מבחוץ כדרך מלבן, ואף שמדאורייתא אין מלאכת מלבן אלא

ואמר רבא: לא ליהרוק איניש אודרא בפומא דשישא [לא יהדק אדם מוכין בפי הפך], דילמא⁽¹⁷⁰⁾ אתי לידי סחיטה⁽¹⁷¹⁾ כיון שהמוכין הם לחים⁽¹⁷²⁾.

זיתים וענבים. משמע מדבריו, שאיסור ההידוק הוא משום שעל ידו נעשית סחיטה האסורה מהתורה.

וקשה עליו מהלשון "דילמא" שמשמעו שאין זה ודאי שתהיה סחיטה.

המשנה ברורה [סי' ש"כ אות מ"ט בשעה צ'] מיישב, שכונת המרדכי היא שזה קרוב ל"פסיק רישא".

עוד תירץ בשם התוספת שבת, שיש לפרש

לדעת המרדכי את דברי הגמרא, שדלמא אתי לידי סחיטה הכונה היא, שחוששים שמא יהדק בחווק, ואז יהיה בכך "פסיק רישא" שיסחוט אבל בהידוק רגיל אין סחיטה ודאית

לפי דרכו של התוספת שבת, אין מחלוקת בין התוספות והמרדכי.

171. נחלקו בעלי התוספות [כתובות ו' א' ד"ה האין] מהו איסור הסחיטה בבגד שבלוע בו שמן. לדעת רבינו תם איסור ליבון הוא רק במים, ואיסור הסחיטה בבגד שבלוע בשמן — הוא משום דש, ואין בזה איסור אלא באופן שהמסקה אינו הולך לאיבוד. לדעת ר"י יש איסור משום ליבון אף בשאר משקין.

172. רבינו חננאל פירש שמדובר במוכין רטובים. וכן פסק המשנה ברורה [ש"כ ס"ק מ"ד] ועיין שם בביאור הלכה ד"ה להדק. ובהערה 170 הבאנו שלדעת התוספות איסור הידוק המוכין הוא משום גזירה. ונראה מדברי המשנה ברורה שאף לפי דעתם לא גזרו חכמים אלא במוכין לחים.

173. עיין בהערה 160 שלדעת רבינו פרץ ההיתר

הקרוב נתנאל [סי' י"ד אות ת] דקדק מדברי התוספות כדעת השלחן ערוך.

אבל הרשב"א והריטב"א כתבו בפירושו, שהאיסור בצידוד הכובא הוא, משום חשש שמא ישוה גומות בכוונה.

170. בפרק שמונה שרצים [לעיל קי"א ב] אמר רב שאסור להדק בגד בברזא של חבית, ואומרת שם הגמרא, שבוזה אפילו רבי שמעון אוסר, מפני שמודה רבי שמעון ב"פסיק רישא".

התוספות שם [ד"ה מודה] הקשו מדברי הגמרא כאן, שהאיסור במוכין שעל פי הפך הוא משום "דילמא אתי לידי סחיטה" משמע מלשון הגמרא, שאין בזה משום "פסיק רישא", אלא רק משום חשש, שמא יסחוט.

ועונים התוספות, שהכסוי של הפך אינו בולע הרבה וגם כיון שאין שמים אותו אלא לכיסוי אין דרך לסתום בו בחווק, ולכן אין זה "פסיק רישא" שיסחוט, מה שאין כן בבגד שמניחים על הברזא, שהוא מונח מן הצד, סותמים בו בחווק, כדי שלא יצא יין מהחבית, ובודאי יסחט הבגד על ידי הסתימה. מדברי התוספות יוצא שאין פסיק רישא בהידוק המוכין והאיסור הוא רק מדרבנן

גם בתוספות בפרק חבית [קמ"ה א' ד"ה כבשים] מפורש שאין כאן אלא גזירה דרבנן, שמא יבא לידי סחיטה דאורייתא

וביאר שם שרבא סבר כר' יוחנן שיש איסור סחיטה דאורייתא, גם במשקין שאתו מעלמא.

ואולם המרדכי [סי' תכ"ה] כתב: "ואפילו אינו מתכוין להוציא הבלוע בסתימה, מכל מקום פסיק רישא הוא, דבהידוקו בתוך פי הפך יוצא המשקה ונופל לתוכו והוי דישה כמו סוחט